

Landskab og geologi

Som en forpost eller sidste skanse for Vendsyssel rejser Hammer Bakker sig.

Mens bakkerne ved Nørresundby, Rørdal og Sejflod består af kridt, sand, grus og moræne, er det i Hammer Bakker Vendsyssels aflejringer af fint sand, der dominerer.

Ligesom i det øvrige Vendsyssel, skal man i Hammer Bakker dybt under overfladen for at finde skrivekridtet.

Man fornemmer næsten, at Limfjorden har taget en forkert drejning ved Aalborg. Den burde have fulgt lavningen syd for Vestbjerg, hvor geologien både i overfladen og i dybden har sin markante skillelinje.

Hammer Bakker er præget af to forskellige isfremstød. Dels hovedfremstødet fra nordøst der dannede de nordvest-sydøstgående bakkestrøg, dels et yngre fra sydøst, der dannede mindre bakkerygge vinkelret på de første.

Havstigningen efter istiden betød, at Hammer Bakker kom til at stå som en ø i ishavet. Samtidig var landskabet uden plantevækst, og vandet udgravede dybe kløfter i de sandede bakker.

I fastlandstiden breder moser sig over de tidligere havdækkede flader. Limfjorden fremstår som en stor flod, med et sideløb syd om Hammer Bakker ved Vestbjerg. Dette løb lå i en dybde af 20 meter under nuværende terræn.

3D-kort over Vendsyssel i dag og i ishavstiden (omtrentlig). Kortene er udarbejdet af GEUS og Søren T. Nordby og gengivet med tilladelse fra Vendsyssel Historiske Museum

Da havet i stenalderen atter stiger, er det kun området syd for bakkerne, der bliver oversvømmet. Limfjordens hovedløb er nu syd om Nørresundby, og løbet ved Vestbjerg sander hurtigt til og kan næppe findes i terrænet i dag.

I dag består Hammer Bakker af talrige, skovklædte bakkepartier, adskilt af stejle nedskårne kløfter. De finsandede aflejringer afspejler sig på flere måder: Søer, moser og vandløb er sjældne, og landskabet præges af små lysninger, heder eller tætte nåleskove.

En undtagelse er dog Pebermosen, der er en de få søer, der findes i Hammer Bakker. Tørvegravning helt frem til slutningen af 1940'erne har omdannet mosen til små søer, der næsten er dækket af et flydende lag af Sphagnum-mosser, en såkaldt hængesæk.

Sphagnumplanten indeholder omkring 99 % vand og kan opfattes som en stor svamp, der suger vandet til sig. De smukke åkander (Nøkkeroser) er ligeledes typiske for Pebermosen

Historie

Det var på kanten af Hammer Bakker, nær den frodige jord på den flade, hævede havbund, bosætning og opdyrking fandt sted. De nuværende landsbyer, Vodskov, Vestbjerg, Sulsted, Grindsted og Uggerhalne er vidnesbyrd om bosætningsmønstret.

Op gennem tiden blev der drevet rovdrift på skoven i form af overgræsning og skovhugst. De magre jorder blev så udpinte, at der i 1600-tallet kun var meget lidt skov tilbage. Sandflugten satte ind, og forvandlede bakkerne til et stort hedelandskab.

En sparsom bebyggelse med få gårde og huse opstod omkring området ved Brødland i 1700-tallet. Stednavnet vidner om, at familier kunne få et udkomme ved opdyrking af jorden.

Afmærkede vandrestier i en del af

Hammer Bakker

Udviklingen i landbruget senere hen gjorde det umuligt at eksistere i disse udkantsområder. Trods den manglende bosætning i bakkerne er sporene efter menneskelig aktivitet stor. Rundt om i bakkerne ligger ikke mindre end 62 gravhøje. Tvillinghøje og Stenhøj er udpeget til nationale fortidsminder.

Brødlandsfladen. I baggrunden ses Brødland med møllen. Foto fra 1929-1931: M. Ramskou fra bogen om Hammer Bakker af Niels Hedin

Ved Kikkenborg lå indtil 1688 tingstedet for Kjær Herred. Her blev retssager og straffesager afgjort under åben himmel. Processer med hekse og troldkvinde var tilløbsstykker.

Hammer Bakker var gennem mange hundrede år et vigtigt trafikknudepunkt. Den gamle Kongevej fra Aalborg sikrede forbindelsen til Vendsyssel, samtidig med at den sikrede kongen og hans hær fri færdsel i landet.

I 1880, hvor den første egentlige opmåling og kortlægning af Hammer Bakker sker, var den centrale del af bakkerne omkring Brødlandsfladen og Torndal Mark dyrket land. Resten af bakkerne bestod af lyngheder og overdrev. Enkelte steder i bakkerne fandtes rester af den gamle oprindelige bøgeskov. Den første tilplantning af bakkerne med nåletræ fandt sted i årene 1882-1915. Omkring 1950 sker den næste, større skovrejsning. Større hedeområder kan stadig opleves i den sydøstlige del af Hammer Bakker.

Især to personer har i nyere tid været med til at præge udviklingen i bakkerne. Mod nordvest godsejer Harald Branth, Sdr. Elkær, der i årene 1882-1908 opkøbte og tilplantede ejendomme i bakkerne. Mod sydøst sagføreren Anders Olesen, der ligeledes opkøbte og tilplantede ejendomme i årene 1893-1910. Han forærede Dansk Botanisk Forening et areal til fredning og forærede jord til de Kellerske anstalter, der her oprettede Forsorgscentret for Nordjylland i 1915.

De smukke røde bygninger ejes i dag af Aalborg Kommune og anvendes til sociale og undervisningsmæssige formål

Hammer Bakker

400 ha af Hammer Bakker er fredet. Aalborg Kommune og Dansk Botanisk Forening ejer en stor del af disse arealer og har i samarbejde med Hedeselskabet, der også ejer et større areal etableret 3 afmærkede ruter, der fører dig rundt i den syd- og østlige del af bakkerne. Den øvrige del af Hammer Bakker, ca. 1400 ha, er privatejet. Her gælder naturbeskyttelseslovens almindelige bestemmelser om færdsel i private skove.

Publikums færdsel

På arealer tilhørende Aalborg Kommune og Dansk Botanisk Forening (se afgrænsning på stort kort) er der udvidet adgang, hvilket betyder, at det er tilladt at færdes til fods uden for veje og stier, dog ikke i indhegnede kulturer, nyplantninger, planteskoler, dyrkede arealer, haver og gårdspladser. Færdsel er tilladt hele døgnet. På arealer tilhørende Hedeselskabet (se afgrænsning på stort kort) gælder naturbeskyttelseslovens almindelige bestemmelser om færdsel i private skove. Det betyder bl.a., at færdsel **kun** må finde sted fra kl. 6.00-solnedgang, og at færdsel uden for veje og stier **ikke** er tilladt.

Generelt gælder, at hunde altid **skal** føres i snor, bortset fra den indhegnede hundeskov, hvor hunde under kontrol kan løbe frit (se kort). Arrangementer med over 30 deltagere kræver lodsejernes tilladelse. Cykling er **kun** tilladt på befæstede stier og skovveje. Aalborg Kommune har afmærket en mountainbikerute på 13 km, som du kan se i en temafolder. Af hensyn til dyrenes yngletid og afvikling af jagt skal skiltning om forbud mod færdsel respekteres. Tobaksrygning og brug af åben ild er ikke tilladt i perioden 1/3-31/10. Båltænding er **kun** tilladt på den primitive lejrlad. Bær, blomster og svampe må **kun** indsamles til eget forbrug. Al færdsel og ophold sker på eget ansvar.

Teknik- og Miljøforvaltningen

Park & Natur Stigsborg Brygge 5 2010
Tlf. 99 31 22 57 9400 Nørresundby www.aalborgkommune.dk

Dyre- og planteliv

De store skovområder i Hammer Bakker har et rigt dyre- og planteliv. Råvildt, ræv, grævling og egern er almindelige i bakkerne, og området er desuden en vigtig ynglelokalitet for mange skovfugle og for de mere sjældne arter som Duehøg, Hvepsevåge og Natravn.

I de gamle skovpartier findes flere mangelstammede bøge, »røllebøge«, som er resultat af tidligere tiders udnyttelse af bakkerne, bl.a. græsning og brændselshugst. En veludviklet røllebøg kan have mellem 15 og 30 stammer.

I september og oktober vrimler skovbunden i Hammer Bakker med mange forskellige spiselige svampe.

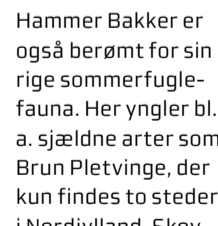
Punkstokket indigorørhat

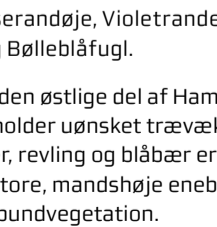
Alm. pigsvamp

Alm. kantarel

Violetrandet ildflugt

Skoverlemor-sommerfugl

Det store hedeareal i den østlige del af Hammer Bakker plejes med hjælp fra får. Fårene holder uønsket trævækst nede, så heden ikke gror til. Lyng, tyttebær, revling og blåbær er karakteristiske planter på heden, hvor også store, mandshøje enebær står som kontrast til hedens ellers så lave bundvegetation.

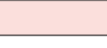

Blomstrende lyng

Indsamlede tyttebær

Signaturforklaring:

(Se afsnit om publikums færdsel på folderens bagside)

- Arealer tilhørende Hedeselskabet med offentlig adgang jf. Naturbeskyttelseslovens alm. bestemmelser om færdsel i private skove
- Arealer tilhørende Aalborg Kommune og Dansk Botanisk Forening med udvidet offentlig adgang
- Privatejede arealer ikke omfattet af udvidet adgang
- Skov
- Hede/overdrev
- Sø
- Eng/mose
- Levende hegn
- Skovdige
- Parkerings-/rasteplads
- Primitiv lejrplads
- Fortidsminde med særskilt information
- Indhegnet hundeskov
- Gravhøj
- Hærvejsruten - national cykelrute 3

Afmærkede vandrestier:

- Rød rute: ca. 5 km
- Blå rute: ca. 3 km
- Gul rute: ca. 3,5 km

Målestok:

0 m 100 200 300 400 500 m

© Kort og Matrikelstyrelsen

Rød rute

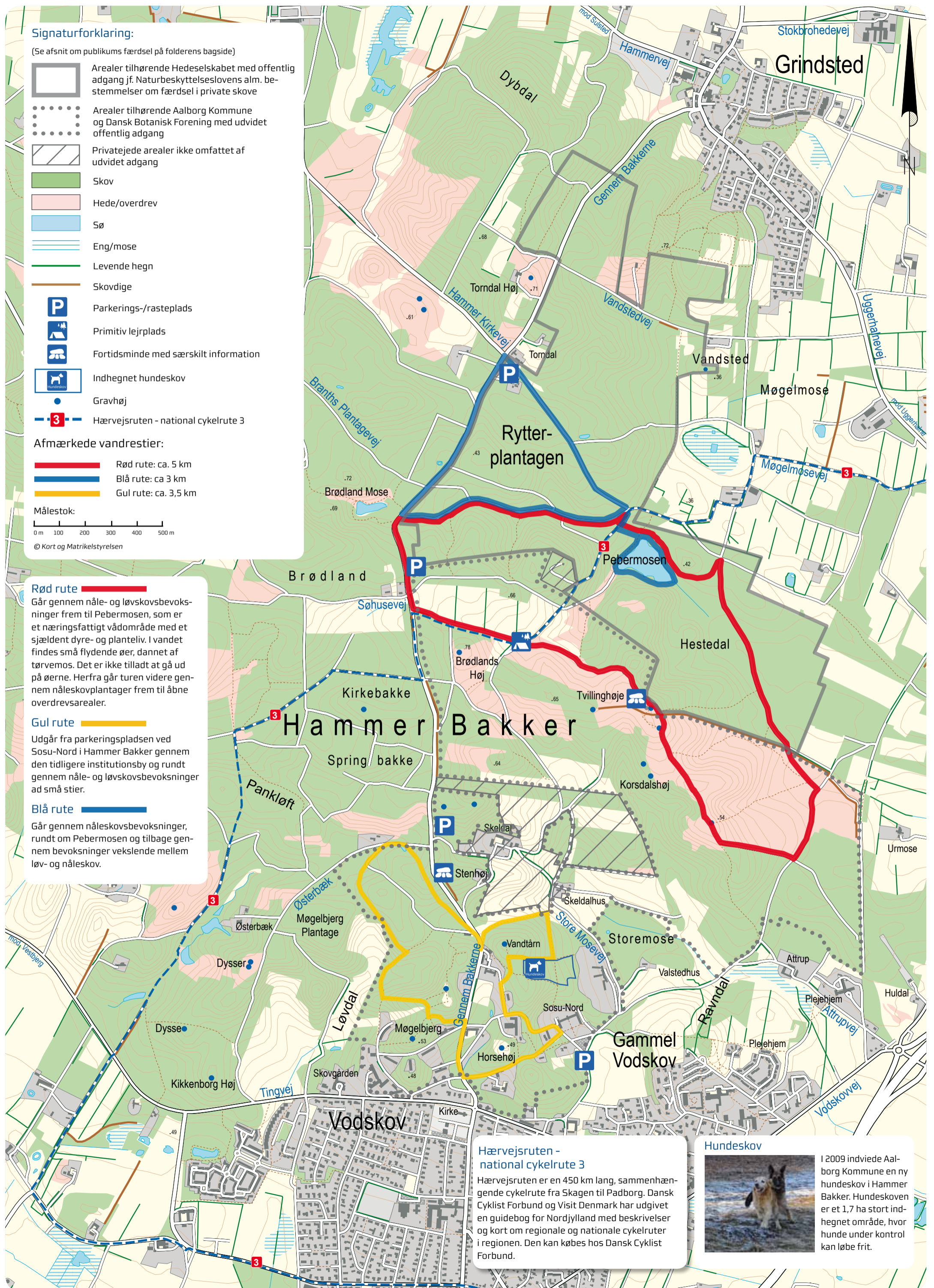
Går gennem nåle- og løvskovsbevoksninger frem til Pebermosen, som er et næringsfattigt vådområde med et sjældent dyre- og planteliv. I vandet findes små flydende øer, dannet af tørvemos. Det er ikke tilladt at gå ud på øerne. Herfra går turen videre gennem nåleskovplantager frem til åbne overdrevsarealer.

Gul rute

Udgår fra parkeringspladsen ved Sosu-Nord i Hammer Bakker gennem den tidligere institutionsby og rundt gennem nåle- og løvskovsbevoksninger ad små stier.

Blå rute

Går gennem nåleskovsbevoksninger, rundt om Pebermosen og tilbage gennem bevoksninger vekslede mellem løv- og nåleskov.

Hærvejsruten - national cykelrute 3

Hærvejsruten er en 450 km lang, sammenhængende cykelrute fra Skagen til Padborg. Dansk Cyklist Forbund og Visit Denmark har udgivet en guidebog for Nordjylland med beskrivelser og kort om regionale og nationale cykelruter i regionen. Den kan købes hos Dansk Cyklist Forbund.

Hundeskov

I 2009 indviede Aalborg Kommune en ny hundeskov i Hammer Bakker. Hundeskoven er et 1,7 ha stort indhegnet område, hvor hunde under kontrol kan løbe frit.